

ATLEIDIMO NUO BAUDŽIAMOSIOS ATSAKOMYBĖS DĖL NUSIKALSTAMOS VEIKOS MAŽAREIKŠMIŠKUMO REGULIAVIMO IR TAIKymo PROBLEMOS

Tomas Girdenis

Mykolo Romerio universiteto Teisės mokyklos

Baudžiamosios teisės ir proceso institutas

Elektroninis paštas: girdenis@mrni.eu

Pateikta 2025 m. spalio 13 d., parengta spaudai 2025 m. gruodžio 22 d.

DOI: 10.13165/JUR-25-32-2-05

Santrauka. Šiame straipsnyje tiriamos tam tikros atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės dėl nusikalstamos veikos mažareikšmiškumo problemos. Pasikeitus Baudžiamajame kodekse įtvirtintam reguliavimui, mažareikšmiškumo norma nebegali būti taikoma sunkiems ir labai sunkiems nusikaltimams, o tai, manytina, nepagrįstai riboja teismų laisvę vertinti konkrečios nusikalstamos veikos pavojingumą. Straipsnyje taip pat analizuojama Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika taikant mažareikšmiškumo normą bylose dėl smurtinių nusikaltimų veikų, susijusių su smurtu tarp skirtingų lyčių atstovų ir smurtu, pavartotu siekiant auklėti vaikus. Iš jurisprudencijos išryškėjo, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas labiau linkęs toleruoti moterų smurtą prieš vyrus, o ne atvirkščiai, ir tokiais atvejais taikyti atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės pripažįstant, jog moterų pavartotas smurtas nesiekia baudžiamajai atsakomybei kilti būtino pavojingumo. Galima teigti, kad toks teismo vertinimas akivaizdžiai prieštarauja lyčių lygiateisiškumo principui. Kartu tirta ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika vertinant auklėjimo tikslais tėvų pavartotą smurtą prieš vaikus. Šio teismo jurisprudencijoje sutinkami trys būdai formaliai netaikyti baudžiamosios atsakomybės siekiant, kad būtų užtikrinami ir vaiko interesai. Visgi manytina, kad tik vienas iš šių būdų atitinka ir baudžiamosios teisės paskirtį, ir vaikų, prieš kuriuos smurtauta, interesus.

Reikšminiai žodžiai: atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės, nusikalstamos veikos mažareikšmiškumas, smurto pavojingumas, vaikų auklėjimas, lyčių lygiateisiškumo principas.

Įvadas

Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės dėl nusikalstamos veikos mažareikšmiškumo – tokia atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės rūšis, kuri suteikia teismams galimybę Baudžiamąjį kodeksą taikyti ne formaliai, o per baudžiamosios teisės, kaip *ultima ratio*, prizmę. Kadangi tai yra teisinis įrankis, įgalinantis teismus nukrypti nuo Baudžiamojo kodekso specialiosios dalies, jo taikymas turi būti atsakingas ir pagrįstas kiek įmanoma vienodesniais standartais. 2024 m. balandžio 25 d. Baudžiamasis kodeksas buvo pakeistas¹, pakoreguota ir atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės dėl nusikalstamos veikos mažareikšmiškumo norma. Šis pakeitimas išsprendė ankstesnio reguliavimo nelogiškumus, bet kartu sukūrė papildomų problemų – jas būtina išanalizuoti. Teismų praktika taikant šią normą taip pat nėra vienareikšmiška, taigi kyla išsamesnės teismų praktikos analizės poreikis.

Šio tyrimo tikslas – išanalizuoti atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės dėl nusikalstamų veikų mažareikšmiškumo reguliavimą, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktiką ir iš to išplaukiančias problemas. Tyrimo objektai – atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės dėl nusikalstamos veikos mažareikšmiškumo reguliavimas ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika šiuo klausimu. Tyrimui atlikti naudoti dokumentų analizės, loginis, sisteminis ir apibendrinimo metodai. Atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės dėl nusikalstamos veikos mažareikšmiškumo ir su juo susiję gretutiniai klausimai jau nagrinėti I. Vitkutės-Zvezdinienės^{2, 3}, K. Grinevičiūtės⁴ ar jų kartu⁵ parengtuose moksliniuose darbuose. Ir nors iš dalies kai kurie šiame straipsnyje aptariami klausimai buvo paliesti minėtuose mokslo darbuose, čia keliamos kitos su nusikalstamos veikos mažareikšmiškumu susijusios problemos arba kai kurie aspektai nagrinėjami giliau.

1 2024 m. balandžio 25 d. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 5, 7, 8, 18, 25, 27, 37, 38, 39, 40, 42, 43, 47, 48, 51, 52, 54, 59, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 69, 70, 722, 74, 75, 76, 82, 84, 85, 87, 89, 90, 92, 93, 97, 243, 244 straipsnių pakeitimo ir kodekso papildymo 51, 401, 581, 725, 726, 727, 728 straipsniais įstatymas Nr. XIV-2573, TAR, 2024-05-02, Nr. 8214.

2 Iveta Vitkutė-Zvezdinienė, „Nusikaltimo mažareikšmiškumo atribojimo nuo baudžiamojo nusižengimo problemos“, *Jurisprudencija* 98, 8 (2007): 35–40.

3 Iveta Vitkutė-Zvezdinienė, „Mažareikšmės veikos instituto ištakos ir raida Lietuvos baudžiamojoje teisėje“, *Jurisprudencija* 85, 7 (2006): 64–69.

4 Kristina Grinevičiūtė, „Fizinio skausmo sukėlimo nustatymo ir BK 140 straipsnyje numatyto nusikaltimo pripažinimo mažareikšmiu probleminiai aspektai“, *Jurisprudencija* 21, 2 (2014): 599–614.

5 Kristina Grinevičiūtė ir Iveta Vitkutė-Zvezdinienė, „Mažareikšmiškumo koncepcijos kilmė ir baudžiamojo teisinė reikšmė Lietuvos teismų praktikoje“, *Jurisprudencija* 27, 1 (2020): 130–148.

1. Mažareikšmiškumo taikymo problematika Baudžiamajame kodekse ir Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje

1.1. Mažareikšmiškumo taikymas, atsižvelgiant į nusikalstamos veikos sunkumą

Ankstesnėje BK 37 straipsnio redakcijoje, galiojusioje iki 2025 m. vasario 1 d., buvo numatyta, kad „padaręs **nusikaltimą**”⁶ asmuo gali būti teismo atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės, jeigu dėl padarytos žalos dydžio, nusikaltimo dalyko ar kitų nusikaltimo požymių ypatumų veika pripažįstama mažareikšme“. Įstatymų leidėjas, vartodamas ne terminą „nusikalstama veika“, o būtent „nusikaltimas“, gana aiškiai nurodė, kad baudžiamieji nusižengimai negali būti pripažinti mažareikšmiais. Šios nuostatos laikėsi ir Lietuvos teismai⁷. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas suformavo dar griežtesnę poziciją dėl šios normos taikymo, savo praktikoje nurodydamas, kad „jei BK specialiosios dalies straipsnis, be nusikaltimo sudėties, nustato ir baudžiamojo nusižengimo sudėtį, atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės dėl nusikaltimo mažareikšmiškumo (BK 37 straipsnis) negalima“⁸. Ir nors ši įstatyme tiesiogiai neįtvirtinta taisyklė teismų praktikoje buvo gana nusistovėjusi⁹, buvo atmetami net prašymai dėl tokio reguliavimo kreiptis į Lietuvos Respublikos Konstitucinį Teismą¹⁰, pasitaikydavo ir išimčių¹¹. Kai kurie teismų praktikos atvejai sukėlė net mokslinių diskusijų dėl šios taisyklės logiškumo¹².

Galiausiai baudžiamojo nusižengimo pripažinimo mažareikšmiu problemą išsprendė 2024 m. kovo 25 d. Baudžiamojo kodekso pakeitimai, po kurių BK 37 straipsnį galima taikyti asmenims, padariusiems „baudžiamąjį nusižengimą, neatsargų, nesunkų ar apysunkų nusikaltimą“, tačiau tai sukūrė kitą problemą – mažareikšmiškumą uždrausta taikyti sunkių ir labai sunkių nusikaltimų atveju. Net ir nesant šio draudimo, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas formuodamas savo jurisprudenciją ne kartą pažymėjo, jog BK 37 straipsnis negali būti taikomas, jei padarytas sunkus ar labai sunkus nusikaltimas¹³. Vis dėlto manytina, kad formuluoti tokių kategoriškų draudimų dėl mažareikšmiškumo taikymo nei teismų

6 Paryškinta autoriaus.

7 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-191-489/2022.

8 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-35-719/2022.

9 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-387/2008, Nr. 2K-205/2007, Nr. 2K-719/2012, Nr. 2K-7-109/2013, Nr. 2K-169-689/2018 ir Nr. 2K-87-696/2018.

10 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-111/2010.

11 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-154/2013.

12 Grinevičiūtė ir Vitkutė-Zvezdinienė, *supra note*, 5: 141.

13 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-472/2008, Nr. 2K-421/2007, Nr. 2K-541/2011, Nr. 2K-139-507/2016, Nr. 2K-413-895/2016, Nr. 2K-276-693/2018, Nr. 2K-60-303/2018 ir Nr. 2K-103-689/2019.

praktikoje, nei įstatyme nereikėtų. Žiūrint iš šalies gali atrodyti logiška, kad sunkūs ir labai sunkūs nusikaltimai negali būti mažareikšmiai ir nepavojingi, tačiau veikos pavojingumas nebūtinai priklauso nuo įstatyme numatytos sankcijos dydžio. Juk visa mažareikšmiškumo esmė ir yra tai, kad retais gyvenimo atvejais teismams palikta galimybė, savotiškas saugiklis nevertinti veikų formaliai, o į gyvenimišką situaciją žiūrėti per realaus, ne formalaus pavojingumo prizmę. Su analogiška problema kaip tik buvo susidūręs Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, kai jam pačiam teko nukrypti nuo savo formuojamos gana griežtos taisyklės, kad mažareikšmiškumas netaikomas sunkių ir labai sunkių nusikaltimų atvejais. Pavyzdžiui, V. V. pagal BK 199 straipsnio 2 dalį buvo nuteistas už tai, kad 2015 m. rugsėjo 12 d., vykdamas iš Baltarusijos Respublikos į Lietuvos Respublikos teritoriją per LR valstybės sieną, nepateikdamas muitinės kontrolei ir neturėdamas leidimo gabeno strategines prekes – du naktinio matymo taikiklius „Dedal-460“, kurie yra pritaikyti kariniams tikslams ir įtraukti į Bendrąjį karinės įrangos sąrašą. Pagal veikos padarymo metu galiojusią BK redakciją už tokio pobūdžio veiką buvo baudžiama laisvės atėmimu nuo trejų iki dešimties metų, kitaip tariant, kaip už sunkų nusikaltimą¹⁴. Nepaisydama formalaus nusikalstamos veikos sudėties realizavimo, teisėjų kolegija konstatavo, kad be optinio keitiklio prietaiso naudojimas pagal paskirtį neįmanomas, o optinio taikiklio pas V. V. nerasta; pati prekė pagal formą yra strateginė, bet pagal konkretų turinį gali tokia ir nebūti. Taip pat buvo atsižvelgta į kasatoriaus paaiškinimus, kad jis yra žmogus, nusimanantis apie optiką, dirbantis atitinkamoje srityje, prietaisus pirkė dėl juose įmontuotos optikos, nesiruošė naudoti pagal tiesioginę paskirtį. Įvertinusi visas šias aplinkybes Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegija nusprendė vadovaudamasi BK 37 straipsniu atleisti V. V. nuo baudžiamosios atsakomybės¹⁵.

Analogiškų problemų gali kilti ir nagrinėjant kitas sunkias nusikalstamas veikas, kurios tik formaliai gali būti priskiriamos sunkių nusikaltimų kategorijai, nors realaus pavojingumo gal ir nekelia. T. B. pagal BK 253 straipsnio 1 dalį buvo nuteistas už tai, kad bute, neturėdamas leidimo, laikė C kategorijos šaunamąjį ginklą – pramoninės gamybos 8 mm kalibro dujinį pistoletą. Vis dėlto Lietuvos Aukščiausiasis Teismas, atsižvelgdamas į tai, kad „pagal anksčiau galiojusį Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymą D kategorijai priklausantis dujinis pistoletas buvo nupirktas savigynai ir iki 2014 m. liepos 1 d. laikomas legaliai; tokie dujiniai pistoletai ilgą laiką buvo laikomi ginklais, kuriems nereikalingas leidimas, ir laisvai cirkuliavo civilinėje apyvartoje; šiuo metu <...> toks ginklas (dujinis pistoletas) priskiriamas prie mažiau pavojingų – C kategorijos ginklų. Šis 8 mm kalibro dujinis pistoletas nepasižymi dideliu pavojingumu dėl savo konstrukcijos, leidžiančios įgyvendinti jo kovines savybes ir galimybę padaryti žmogaus gyvybei pavojingus sužalojimus. <...> nuteistasis T. B. šio dujinio pistoleto nenaudojo, ginklas buvo laikomas be šaudmenų jo neslepiant (ginklas rastas buto miegamojo kambario spintoje), kaltininkui veikiant tyčia nenustatyti ketinimai ginklą naudoti nusikalstamiems tikslams, taigi pagal

14 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-87-696/2018.

15 *Ibid.*

bylos aplinkybės dėl nustatyto laikymo nebuvo sukurtas realus pavojus visuomenės saugumui¹⁶, nusprendė jį atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės dėl veikos mažareikšmiškumo.

Analogiškų sprendimų atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės panašiais motyvais sutinkama ir kitose Lietuvos Aukščiausiojo Teismo bylose¹⁷. Ir nors paminėtos bylos tiesiogiai netinka mūsų nagrinėjamai problemai, nes BK 253 straipsnio 1 dalis nepriskiriama sunkaus nusikaltimo kategorijai, tokia situacija lengvai gali peraugti į BK 253 straipsnio 2 dalį, t. y. į sunkų nusikaltimą, jei šiose bylose būtų rasti bent 3 anksčiau teisėtai be leidimo laikyti dujiniai pistoletai ar didelis šių ginklų šaudmenų kiekis. Analogiškų problemų galėjo kilti ir galiojant ankstesnei BK 199 straipsnio 4 dalies redakcijai, pagal kurią sunkiu nusikaltimu (baudžiamu laisvės atėmimu nuo trejų iki dešimties metų) buvo laikoma psichotropinių medžiagų kontrabanda. Pagal tą šiuo metu nebegaliojančią redakciją, vertinant formaliai, reikėtų teisti bet kurį žmogų, kuris per valstybės sieną neteisėtai gabenosi bent vieną asmeniškai vartoti teisėtai įgytą raminamojo poveikio tabletę, kurioje yra nors kiek psichotropinių medžiagų. Mažareikšmiškumo taikymo praktika ir galimybės teisianč už tokias veikas susilaukė dėmesio ir Lietuvos baudžiamosios teisės moksle¹⁸. Ir nors dabar, t. y. po 2023 m. BK pakeitimų¹⁹, narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrabanda kriminalizuota atskirame BK 2601 straipsnyje diferencijuojant atsakomybę priklausomai nuo kiekio, tad potenciali problema lyg ir išspręsta, minėti pavyzdžiai puikiai iliustruoja, kaip, vertinant formaliai, veikos, priskirtinos sunkių nusikaltimų kategorijai, realiai gali nesiekti baudžiamajai atsakomybei kilti būtino pavojingumo laipsnio. Taigi, kad būtų galima spręsti tokias situacijas, būtina palikti teismams galimybę atleisti asmenis nuo baudžiamosios atsakomybės dėl veikos mažareikšmiškumo, neatsižvelgiant į nusikalstamos veikos sunkumą.

1.2. Mažareikšmiškumo taikymas nagrinėjant smurtines nusikalstamas veikas priklausomai nuo kaltininko lyties

Labai panašių ribojimų kaip ir naujausiuose BK 37 straipsnio pakeitimuose buvo susikūrus ir pats Lietuvos Aukščiausiasis Teismas. Nuo seno yra įsitvirtinusi taisyklė, kad nors „baudžiamajame įstatyme nenurodyta nusikaltimų, kuriuos padarius, negali būti sprendžiama, ar jie nėra mažareikšmiai“²⁰, tačiau „teismų praktikoje įtvirtinta, kad BK 37 straipsnis negali būti taikomas, jei padarytas <...> nusikaltimas, siekiant sutrikdyti (ar sutrikdęs) kito

16 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-202-489/2018.

17 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-153-942/2016, Nr. 2K-202-303/2017 ir Nr. 2K-108-387/2023.

18 Grinevičiūtė ir Vitkutė-Zvezdinienė, *supra* note, 5: 143–144.

19 Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 141, 156, 176, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 189-1, 190, 192, 195, 196, 197, 199, 199-1, 199-2, 200, 201, 203, 204, 206, 207, 208, 209, 212, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 224-1, 246, 248, 253, 255, 256, 267, 267-1, 277, 281 straipsnių ir XXIX skyriaus pavadinimo pakeitimo, Kodekso papildymo 253-2, 256-2, 260-1, 266-1, 267-2, 267-3, 276-4, 282-1 straipsniais ir 186, 298 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymas, TAR, 2023-05-04, Nr. 8475.

20 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-472/2008.

asmens sveikatą²¹. Analogiška taisyklė pakartota ir keliose kitose bylose²². Visgi pasitaikė ir tokių Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutarčių, kuriose ši taisyklė nebuvo suabsoliutinama: „**paprastai**“^[23] mažareikšmėmis neturi būti pripažintos veikos, kuriomis buvo padaryta ar siekiama padaryti fizinę žalą asmens sveikatai“²⁴, „teismų praktikoje laikomasi požiūrio, kad **neturėtų**“^[25] būti pripažintos mažareikšmėmis veikos, kuriomis buvo padaryta ar siekiama padaryti fizinę žalą kito asmens sveikatai“²⁶. Galiausiai Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje vis dėlto atsirado ir konkrečių bylų, kuriose smurtas buvo pripažintas mažareikšmiu.

Pavyzdžiui, S. B. pagal BK 140 straipsnio 2 dalį buvo nuteista už tai, kad 2016 m. vasario 27 d., apie 21.30 val., bute išprovokavo konfliktą, kelis kartus trenkė savo sutuoktiniui A. B. delnu į galvos kairę pusę, keletą kartų kumščiu – į kairį petį virš pažasties ir taip sukėlė jam skausmą, vėliau daužė ir draskė dešinę ranką trintuvu ir taip padarė nukentėjusiajam nežymų sveikatos sutrikdymą²⁷. Nagrinėdama bylą Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegija nustatė, „kad konfliktas tarp sergančio mažamečio alergiško (be kita ko, ir kai kuriems vaistams) vaiko tėvų, kilęs dėl to, kurios gydytojos nurodymais reikia vadovautis ir ar būtina jam tuoj pat sugirdyti antibiotikus, lėmė nevisiškai adekvatų abiejų tėvų elgesį, be kita ko, pasireiškusių abipusiais nešvankiais įžeidinėjimais ir S. B. fiziniais veiksmais, kuriais ji (nors ir[,]) kaip teigia pati, išimtinai siekdama neleisti sugirdyti vaistų ir atgauti verkiantį vaiką) sukėlė pirmiau minėtus padarinius nukentėjusiajam“²⁸. Kolegija, atsižvelgusi į konflikto aplinkybes, priėjo išvadą, kad „žala – nežymus sveikatos sutrikdymas, yra reikšminga, tačiau, įvertinus sužalojimų lokalizaciją ir pobūdį (poodinė kraujosruva ant nugaros, poodinė kraujosruvos ant vienos rankos dilbio ir riešo bei plaštakos nubrozdinimai), darytina išvada, kad nusikaltimo padariniai nėra tokie dideli, jog kaltininkei negalėtų būti taikomas BK 37 straipsnis“²⁹, ir priėmė sprendimą veiką pripažinti mažareikšme.

Kitoje byloje J. M. nuteista už tai, kad „žodinio konflikto metu tyčia rankų nagais apdraskė nukentėjusiajam G. L. veidą ir kaklą, įkando į kairę ranką, padarydama jam odos įbrėžimus veide ir kakle, poodinę kraujosruvą su odos nubrozdinimu kairiajame dilbyje,

21 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-472/2008.

22 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-421/2007, Nr. 2K-139-507/2016, Nr. 2K-413-895/2016, Nr. 2K-276-693/2018 ir Nr. 2K-103-689/2019.

23 Paryškinta autoriaus.

24 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-719/2012 ir Nr. 2K-299-648/2015.

25 Paryškinta autoriaus.

26 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-319/2013.

27 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-231-976/2017.

28 *Ibid.*

29 *Ibid.*

t. y. padarė nukentėjusiajam G. L. nežymų sveikatos sutrikdymą³⁰. G. L. taip pat buvo teisiamas už sveikatos sutrikdymą padarytą J. M., tačiau Lietuvos Aukščiausiasis Teismas jį išteisino³¹.

Nagrinėdama bylą, kolegija atkreipė dėmesį, į tai kad situacija buvo konfliktiška. Po skyrybų su vyru J. M. liko 2/3 jų bendro buto. Vienas iš trijų kambarių (1/3 buto dalis) liko J. M. buvusiam vyrui, šis jį pardavė. Naujas kambario (1/3 buto) savininkas M. T. įgaliojo G. L. valdyti ir atstovauti ginant jo teises, susijusias su buto dalies valdymu³². Nėgana to, „[p]ats įvykis ir J. M. veiksmai, sukėlę nežymų G. L. sveikatos sutrikdymą, buvo tiesiogiai išprovokuoti gana įžūlaus paties G. L. elgesio – įėjęs į butą ir nuėjęs į virtuvę, kur J. M. gamino valgi, be jos sutikimo pradėjo ją filmuoti, artinosis, agresyviu tonu uždavinėjo klausimus, elgėsi lyg būtų buto savininkas (klausė jos: „Kodėl jūs mane varote iš mano teritorijos?“), taigi žinodamas apie įtem[p]tus tarpusavio santykius šis asmuo sąmoningai provokavo konfliktą“³³. Teismas taip pat atkreipė dėmesį tai, kad „G. L. yra fiziškai stiprus asmuo, „Aro“ pareigūnas, konflikto metu jis susistumdė su daug už jį vyresne moterimi, jam padaryti sužalojimai pasireiškė tik odos įbrėžimais veide ir kakle bei nubrozdinimu kairiajame dilbyje“³⁴. Visos šios aplinkybės leido teismui konstatuoti, kad „vis dėlto šios žalos atsiradimą didele dalimi lėmė jo paties netinkamas sąmoningas elgesys kurstant konfliktą, be to, žala nėra tokia didelė, kad kaltininkei negalėtų būti taikomas BK 37 straipsnis“³⁵, tad J. M. buvo atleista nuo baudžiamosios atsakomybės dėl veikos mažareikšmiškumo.

Analogiškai kriterijai taikyti ir kitoje byloje, kurioje A. M. buvo nuteistas už tai, kad tarp sutuoktinių kilus konfliktui dėl bendravimo su vaikais tvarkos, kurio metu nukentėjusioji bandė iš jo rankų paimti jaunesnįjį sūnų, būdamas supykęs, veikdamas netiesiogine tyčia, spyrė O. M. (Ž.) į koją ir taip padarė jai nežymų sveikatos sutrikdymą, kuris pasireiškė pododine kraujosruva ant kairės šlaunies³⁶. Įvertinęs visas aplinkybes, t. y. kad „jau iki įvykio situacija buvo konfliktiška, tarp nuteistojo ir nukentėjusiosios dėl skyrybų buvo susiklostę įtempti santykiai“³⁷, „[p]ats fizinis kontaktas A. M. atliktas kojos pėda tuo metu, kai motina O. M. (Ž.) norėjo jėga paimti prie tėvo prisiglaudusį vaiką“³⁸, be to, ir „[t]olesni nukentėjusiosios veiksmai (spartus artinimasis, raginimas ir ketinimas jėga paimti prie tėvo prisiglaudusį vaiką) sudarė sąlygas konfliktinei situacijai“³⁹, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas priėjo prie išvados, kad „[a]tšizvelgiant į suduoto smūgio stiprumą bei smūgio sudavimo

30 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-93-788/2017.

31 *Ibid.*

32 *Ibid.*

33 *Ibid.*

34 *Ibid.*

35 *Ibid.*

36 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-128-489/2020.

37 *Ibid.*

38 *Ibid.*

39 *Ibid.*

aplinkybes, priežastis⁴⁰ A. M. veiksmai pripažintini mažareikšmiai, ir jį atleido nuo baudžiamosios atsakomybės.

Dar vienoje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo byloje J. N. Z. nuteista už tai, kad ne mažiau negu du kartus tyčia įkando savo sutuoktiniui V. Z. į nugaros sritį, rankomis tyčia jį stumdė ir apdraskė nagais, taip padarė nukentėjusiajam kairės alkūnės, kairio riešo, kairės plaštakos, kairės plaštakos I piršto odos nubrozdinimus, nugaros abipusius odos nubrozdinimus su poodinėmis kraujosruvomis, jie sukėlė nežymų sveikatos sutrikdymą⁴¹.

„Nagrinėjamoje byloje nustatyta, kad V. Z., būdamas pakankamai fiziškai stiprus asmuo, būdamas blaivus, įvykio metu konfliktavo su fiziškai silpnesne, emocijų nesuvaldžiusia, neadekvačiai į situaciją sureagavusia neblaivia moterimi, jos gyvenamoje vietoje provokuodamas ją. <...> Sužalojimai nukentėjusiajam padaryti ne gyvybiškai svarbiose kūno vietose, rimčiausias jų padarytas nugaroje, jis pasireiškė odos nubrozdinimais su poodinėmis kraujosruvomis. Kita dalis sužalojimų – smulkūs, nes padaryti tik kairės alkūnės, kairio riešo, kairės plaštakos, kairės plaštakos I piršto odos nubrozdinimai. Dėl patirtų sužalojimų V. Z. medicinos pagalbos nesikreipė, po įvykio kvieštą greitąją medicinos pagalbą atšaukė, skundėsi tik skausmu nugaros srityje.“⁴² Atsižvelgdama į tai, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų kolegija padarė išvadą, „kad J. N. Z. padaryta veika tiek pagal objektyviųjų (nežymaus sužalojimo pobūdį ir padariniai), tiek pagal subjektyviųjų požymių (staiga kilusi tyčia esant provokuojančiam elgesiui) turinį, jų pasireikšimą nėra pasiekusi tokio pavojingumo laipsnio, kad, vertinant pagal protingumo, proporcingumo, teisingumo ir kitų bendrųjų teisės principų nuostatas, būtų pagrįstas baudžiamojo pobūdžio priemonių taikymas“⁴³, ir atleido nuo baudžiamosios atsakomybės dėl veikos mažareikšmiškumo.

Kita byla, kurioje Lietuvos Aukščiausiasis Teismas teisiamąjį atleido nuo baudžiamosios atsakomybės dėl veikos mažareikšmiškumo, išsiskyrė smurto intensyvumu. O. S. pagal BK 140 straipsnio 2 dalį (2020 m. gruodžio 12 d. padaryta veika) buvo nuteista už tai, kad per konfliktą vieną kartą spyrė gulinčiam sutuoktiniui P. K. S. į pilvą, keturis kartus – į kairį krūtinės šoną ir taip padarė poodinių kraujosruvų krūtinės ląstos kairiajame šoniniame paviršiuje, pilvo priekiniame ir kairiajame šoniniame paviršiuose ir sukėlė nukentėjusiajam nežymų sveikatos sutrikdymą. Taip pat O. S. pagal BK 140 straipsnio 2 dalį (2021 m. sausio 9 d. padaryta veika) nuteista už tai, kad per konfliktą sutuoktiniui P. K. S., gulinčiam lovoje, ne mažiau kaip dešimt kartų kumščiu sudavė į dešinę ranką ir ne mažiau kaip du kartus nagais sugriebė už dešinės rankos, po to, užsimojusi kelnėmis, jose esančio diržo metaline sagtimi sudavė per dešinę ranką, jėga sugriebė už šlaunies ir taip padarė P. K. S. dauginių poodinių dešinio žasto kraujosruvų ir odos įdrėskimų, du odos įdrėskimus kairės šlaunies

40 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-128-489/2020.

41 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-231-489/2020.

42 *Ibid.*

43 *Ibid.*

vidiniame paviršiuje, o tai sukėlė nukentėjusiajam nežymų sveikatos sutrikdymą⁴⁴.

Teismas atkreipė dėmesį, kad „sutuoktinių nuolatiniai konfliktai kildavo dėl svarbios jiems abiem priežasties – tolesnio jų bendro gyvenimo perspektyvų“⁴⁵, „[i]vykių metu sutuoktiniams periodiškai konfliktuojant ir vėl susitaikant, O. S. buvo inicijuotas (vyko) santuokos nutraukimo procesas, taip pat lygiagrečiai vyko migracijos tarnybos procedūros, kuriomis buvo siekiama įsitikinti nukentėjusiojo ir O. S. santuokos tikrumu, ir kartu buvo sprendžiamas klausimas dėl jai suteikto leidimo gyventi ir dirbti Lietuvoje pratęsimo“⁴⁶, „nukentėjusysis P. K. S. (V) bylos teisminio nagrinėjimo metu mirė“, dėl to „teismai negalėjo tiesiogiai išklausti nukentėjusiojo pozicijos dėl svarbių bylai klausimų – dėl reikalavimo nubausti kaltininkę, galimybės taikyti atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės formas (įskaitant susitaikymą), dėl reikalavimo atlyginti žalą ir kitų svarbių bylai išspręsti klausimų“, o „nukentėjusiojo pozicija tiek dėl prieš jį vykdytų sutuoktinės veiksmų, tiek dėl siekio inicijuoti baudžiamąjį procesą prieš ją nebuvo vienareikšmė“⁴⁷. Visos šios aplinkybės lėmė tai, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nusprendė atleisti O. S. nuo baudžiamosios atsakomybės dėl veikos mažareikšmiškumo⁴⁸.

Analizuojant minėtas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo bylas galima išskirti pagrindinį teismo argumentą, lėmusį smurtinių veiksmų pripažinimą mažareikšmiais. Visose bylose mažareikšmiškumas taikytas daugiausia dėl to, kad tarp asmenų buvo susiklostę konfliktiški ankstesni santykiai, kuriuos teismai kartais interpretuodavo kaip konflikto provokavimą: pvz., teismai akcentavo, kad konfliktas „lėmė nevisiškai adekvatų abiejų tėvų elgesį, be kita ko, pasireikšusį abipusiais nešvankiais įžeidinėjimais“⁴⁹, „vis dėlto šios žalos atsiradimą didele dalimi lėmė jo paties netinkamas sąmoningas elgesys kurstant konfliktą“⁵⁰, „tolesni nukentėjusiosios veiksmai (spartus artinimasis, raginimas ir ketinimas jėga paimti prie tėvo prisiglaudusį vaiką) sudarė sąlygas konfliktinei situacijai“⁵¹, „konfliktavo su <...> neblaivia moterimi, jos gyvenamoje vietoje provokuodamas ją“⁵², „sutuoktinių nuolatiniai konfliktai kildavo dėl svarbios jiems abiem priežasties – tolesnio jų bendro gyvenimo perspektyvų <...> įvykių metu sutuoktiniams periodiškai konfliktuojant ir vėl susitaikant, O. S. buvo inicijuotas (vyko) santuokos nutraukimo procesas“⁵³.

44 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-54-976/2023.

45 *Ibid.*

46 *Ibid.*

47 *Ibid.*

48 *Ibid.*

49 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-231-976/2017.

50 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-93-788/2017.

51 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-128-489/2020.

52 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-231-489/2020.

53 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-54-976/2023.

Vis dėlto taip pat galima pastebėti ir kitą tendenciją – keturiose iš penkių bylų mažareikšmiškumas dėl pavartoto smurto buvo taikytas tais atvejais, kai smurtą vartojo moterys prieš vyrus, tik vienoje byloje – atvirkščiai. Pagrindo teigti, jog būtent kaltininko lytis, o ne smurto intensyvumas ar kitos aplinkybės lemia mažareikšmiškumo taikymą, suteikia Lietuvos Aukščiausiojo Teismo bylos, kuriose buvo atsakyta atleisti vyrus nuo baudžiamosios atsakomybės dėl veikos mažareikšmiškumo dėl analogiško smurto, pavartoto prieš moteris.

T. V. buvo nuteistas už tai, kad per konfliktą, tyčia smurtaudamas, dešine ranka sugriebė L. V. už dešinės rankos ir ją sukdamas bei stumdamas vieno trauminio epizodo metu nukentėjusiajai padarė poodinę kraujosruvą dešiniame dilbyje, odos įbrėžimų dešiniajame rieše, taip sukėlė fizinį skausmą, nežymiai sutrikdė sveikatą ir, tęsdamas tyčinius smurtinius veiksmus, ranka sugriebė L. V. už kaklo ir jį suspausdamas, laikydamas ir atstumdamas sukėlė nukentėjusiajai fizinį skausmą⁵⁴.

Vilniaus apygardos teismo teisėjų kolegija, nagrinėdama šią bylą apeliacine tvarka, atleido T. V. nuo baudžiamosios atsakomybės dėl nusikaltimo mažareikšmiškumo, konstatavusi, jog „jau iki vertinamo įvykio tarp T. V. ir L. V. buvo susiklostę įtempti santykiai (tarp minėtų asmenų vyko skyrybos, T. V. siekė įrodyti tą aplinkybę, jog R. S. buvo ne tik nukentėjusiosios draugas, bet ir jos meilužis), nukentėjusioji su vaikais gyveno jų gyvenamoje vietoje (turto dalybos dar nebuvo įvykusios). Pats įvykis ir T. V. veiksmai, sukėlę nežymų L. V. sveikatos sutrikdymą ir fizinį skausmą, buvo tiesiogiai susiję su gana priešišku pačios nukentėjusiosios elgesiu – ji nuteistajam užėjus į namus pasveikinti vaikų iš karto pradėjo kelti klausimą dėl to, kodėl T. V. atvyko be išpėjimo, užstojo praėjimą į kambarį, kuriame sėdėjo jų bendri vaikai. Taip pat[,] teisėjų kolegijos vertinimu, apelianto netinkamą elgesį galėjo išprovokuoti ta aplinkybė, jog dar neįvykus turto dalyboms bei nepasibaigus skyrybų procesui L. V. ir T. V. gyvenamoje vietoje lankėsi nukentėjusiosios pakviestas svečias – R. S., kuris, apelianto įsitikinimu, turėjo artimus ryšius su nukentėjusiaja. Konfliktas tarp minėtų asmenų tęsėsi ir toliau, kadangi nuteistasis nusprendė mobiliojo ryšio telefonu padaryti nuotrauką, siekdamas užfiksuoti tuo metu dar buvusios sutuoktinės pakviestą svečią jų gyvenamoje vietoje, norėdamas pateikti įrodymus skyrybų procese. Šios aplinkybės parodo, jog abi konflikto šalys įvykio metu buvo agresyviai nusiteikusios <...>.“⁵⁵ Teismas atkreipė dėmesį ir į tai, kad nukentėjusiajai padaryti itin nedideli sužalojimai – „rimčiausias sužalojimas nukentėjusiajai konstatuotas dešinėje rankoje, t. y. kraujosruva dešiniame dilbyje bei 1 cm odos įbrėžimas dešiniame rieše, kuris visumoje įvertintas, kaip nežymus sveikatos sutrikdymas, o suimant už kaklo buvo sukeltas tik fizinis skausmas“⁵⁶.

Vis dėlto Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinė septynių teisėjų kolegija, nesutikdama su minėtu sprendimu atleisti T. V. nuo baudžiamosios

54 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-83-1073/2025.

55 Vilniaus apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nuosprendis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-373-898/2024.

56 *Ibid.*

atsakomybės ir nepateikdama jokių argumentų, tiesiog konstatavo: „[t]eisėjų kolegijos vertinimu, neabejotina, kad ši žala – nežymus sveikatos sutrikdymas ir fizinio skausmo sukėlimas – yra reikšminga, ypač vertinant nukentėjusiajai padarytų sužalojimų vietą ir pobūdį bei veiksmų tęstinumą, todėl tokių veiksmų vertinimas kaip mažareikšmių yra nepagrįstas“⁵⁷.

Ir nors šioje byloje teisėjų kolegija detaliau nemotyvavo sprendimo naikinti atleidimą nuo baudžiamosios atsakomybės dėl nusikalstamos veikos mažareikšmiškumo, nagrinėjamai problemai iliustruoti itin aktuali tampa dar viena Lietuvos Aukščiausiojo Teismo byla, kurioje teismas atsisakė taikyti mažareikšmiškumo normą vyrui, smurtavusiam prieš moterį, nors jo smurtas nebuvo intensyvesnis už smurtą, pavartotą prieš tai pateiktuose pavyzdžiuose. Pirmosios instancijos teismo nuosprendžiu R. B. buvo nuteistas pagal BK 284 straipsnį už viešosios tvarkos sutrikdymą, o apeliacinės instancijos teismo atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės dėl veikos mažareikšmiškumo už tai, kad viešojo vietoje tyčia delnu vieną kartą sudavė E. G. į kairiąją skruostą ir šiuo veiksmu sukėlė nukentėjusiajai fizinį skausmą⁵⁸.

Atleisdamas R. B. nuo baudžiamosios atsakomybės dėl jo nusikaltimo mažareikšmiškumo, apeliacinės instancijos teismas vertino tai, kad „nukentėjusiajai buvo sukeltas tik fizinis skausmas, t. y. buvo padaryta minimali žala sveikatai, R. B. nukentėjusiajai į veidą sudavė delnu, todėl akivaizdu, kad jis nenorėjo padaryti žymios žalos nukentėjusiosios sveikatai, R. B. veiksmai nesukėlė nukentėjusiosios išskirtinės reakcijos, iš karto po įvykio ji nesikreipė nei į policijos įstaigą, nei į gydytojus (į gydytojus kreipėsi tik kitą dieną po įvykio), nors dėl R. B. veiksmų sutriko normalus nukentėjusiosios ir liudytojos Ž. S. (kartu ir UAB „V“) darbas, tiek nukentėjusioji, tiek liudytoja patyrė stresą, buvo sukeltas nesaugumo jausmas, tačiau sunkesnių pasekmių šie nuteistojo veiksmai nesukėlė. Teismas taip pat įvertino tai, kad nukentėjusiąją E. G. ir nuteistąją sieja ilgalaikiai verslo ir darbo santykiai, tačiau jau kurį laiką iki įvykio santykiai buvo įtempti dėl iki galo neišspręstų klausimų, susijusių su pirkimo–pardavimo sandoriu, konfliktas <...> labai suerzino R. B. ir sukėlė jam neigiamas emocijas, fizinio smurto panaudojimas nebuvo savitiksle nusikalstama veika, šie nuteistojo veiksmai nebuvo iš anksto suplanuoti, jo veiksmus galėjo paveikti ir sveikatos būklė, dėl kurios jis ir nesusivaldė. Atleisdamas R. B. nuo baudžiamosios atsakomybės, teismas taip pat vertino R. B. asmenybę: anksčiau neteistas, vedęs, dirba UAB „A“ direktoriumi, yra neįgalus, jam dėl onkologinės ligos nustatytas tik 25 procentų darbingumo lygis, taip pat tai, kad R. B. padarytas nusikaltimas yra atsitiktinio pobūdžio, įvykdytas nepalankiai susiklosčius aplinkybėms, kad nuo nusikalstamos veikos padarymo praėjo beveik pusantų metų, per šį laikotarpį nuteistasis naujų teisės pažeidimų nepadarė.“⁵⁹ „Apeliacinės instancijos teismas, atleisdamas R. B. nuo baudžiamosios atsakomybės

57 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėtinės septynių teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-83-1073/2025.

58 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-152-689/2021.

59 *Ibid.*

dėl nusikaltimo mažareikšmiškumo, vadovavosi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika fizinio skausmo sukėlimo ar nežymaus sveikatos sutrikdymo kategorijos bylose, pagal šią praktiką besitęsiantys asmenų konfliktai, kurių metu yra pavartojamas smurtas, nebūtinai lemia padidėjusį nusikalstamos veikos pavojingumą, taip pat būtinumą bei tikslingumą kaltininką už padarytą veiką patraukti baudžiamojon atsakomybėn ir nubausti (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-93-788/2017, 2K-231-976/2017).⁶⁰

Lietuvos Aukščiausiasis Teismas nesutiko su tokia apeliacinės instancijos teismo nuomone, savo poziciją grįsdamas argumentais, kuriuos galima suskirstyti į dvi grupes. Visų pirma kolegija konstatavo, kad „sprendžiant dėl padarytos veikos mažareikšmiškumo negali turėti reikšmės nusikaltimo subjekto požymiai. Kaltininko asmenybės požymiai nusako ne veikos, o asmenybės pavojingumą ar nepavojingumą ir gali turėti reikšmės skiriant bausmę, bet ne sprendžiant dėl nusikaltimo mažareikšmiškumo. Apeliacinės instancijos teismas, sprenddamas dėl R. B. padaryto nusikaltimo mažareikšmiškumo, be kita ko, atsižvelgė į jo sveikatos būklę, tai, kad jis anksčiau neteistas, vedęs, dirba UAB „A“ direktoriumi, yra neįgalus, jam nustatytas tik 25 procentų darbingumo lygis, t. y. į R. B. asmenybę.“⁶¹ Su tokiais Lietuvos Aukščiausiojo Teismo argumentais galima visiškai sutikti, nes nusikaltimo subjekto (asmenybės) požymiai iš tiesų nėra susiję su veikos pavojingumu ir jie visiškai netinka veikos mažareikšmiškumui vertinti. Net baudžiamajame įstatyme gana aiškiai pasakyta, kad mažareikšmiškumas yra siejamas su veikos požymiais ir nuo baudžiamosios atsakomybės atleidžiama, „jeigu dėl padarytos žalos dydžio, nusikalstamos veikos dalyko ar kitų jos požymių ypatumų veika pripažįstama mažareikšme“⁶².

Visgi kita grupė Lietuvos Aukščiausiojo Teismo argumentų kelia rimtų abejonų tiek dėl teismo sprendimo pagrįstumo, tiek dėl teismų praktikos nuoseklumo. Kadangi apeliacinės instancijos teismas, priimdamas sprendimą taikyti mažareikšmiškumo normą, vadovavosi ankstesne ir anksčiau aptarta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo formuojama praktika, jo teisėjų kolegija nurodė, kad „minėtos kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-93-788/2017, 2K-231-976/2017 nėra teismo precedentas nagrinėjamai bylai“⁶³, ir savo teiginį grindė toliau išdėstytais argumentais.

Pirma dalis argumentų buvo susijusi su konflikto pobūdžiu. Visų pirma anksčiau „[m]inėtose bylose kaltininkai pavartojo fizinį smurtą prieš nukentėjusiuosius dėl ilgai besitęsiančių asmeninių konfliktų“⁶⁴, o šioje „[b]yloje nustatyta, kad nukentėjusiąją su R. B. sieja ilgalaikiai verslo ir darbo santykiai ir kurių laiką iki byloje nagrinėjamo įvykio santykiai buvo įtempti dėl iki galo neišspręstų klausimų, susijusių su pirkimo–pardavimo sandoriu. Konfliktas, kurio metu R. B. delnu sudavė E. G. į skruostą, kilo tarp verslo partnerių dėl

60 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-152-689/2021.

61 *Ibid.*

62 Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 37 straipsnis, *Valstybės žinios*, 2000-10-25, Nr. 89-2741 (suvestinė redakcija nuo 2026-01-01).

63 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-152-689/2021.

64 *Ibid.*

komercinių santykių, kurie turėjo būti sprendžiami teisės aktų nustatyta tvarka.⁶⁵ Antra, minėtose bylose „aktyviai dalyvavo nukentėjusieji, savo elgesiu išprovokavę kaltininkus panaudoti fizinį smurtą. <...> Nagrinėjamoje byloje fizinį smurtą prieš nukentėjusiąją R. B. pavarėjo konflikto metu, tačiau šio konflikto iniciatoriumi buvo pats R. B., norėjęs savo paties nustatyta kaina parduoti UAB „V“ kasos aparatą ir kad nukentėjusioji pasirašytų kasos aparato perdavimo aktą, kurio ši nenorėjo pasirašyti.“⁶⁶ Taigi Lietuvos Aukščiausiojo Teismo kolegija padarė išvadą, kad bylos yra skirtingos, nes skiriasi konflikto pobūdis, ir skirtingai vertino, kas yra konflikto iniciatorius. Tokie teismo argumentai kelia pagrįstų abejonų. Visų pirma neaišku, kodėl asmeniniai konfliktai gali būti mažareikšmiškumo pagrindu, o verslo konfliktai – jau ne. Tikėtina, jog Lietuvos Aukščiausiojo Teismo poziciją nagrinėjamais klausimais galėjo lemti faktas, kad dauguma analizuotų (net 5 iš 7) smurtinių veikų buvo padarytos smurto artimoje aplinkoje⁶⁷ sąlygomis. Visgi, analizuojant pateiktas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo bylas net ir šiuo pjūviu, darosi akivaizdu, kad faktas, ar smurtas buvo pavartotas artimoje aplinkoje, ar ne, nekeičia galutinio bylų vertinimo. 5 bylose, kurias galima priskirti smurto artimoje aplinkoje kategorijai, nuo baudžiamosios atsakomybės buvo atleistos trys moterys⁶⁸ ir tik vienas vyras⁶⁹, o dar vienas vyras nuo atsakomybės nebuvo atleistas⁷⁰. Bylose, kurių negalima priskirti smurto artimoje aplinkoje kategorijai, viena moteris buvo atleista nuo baudžiamosios atsakomybės⁷¹, o vyras – ne⁷². Antra, abejonų kelia ir faktas dėl konflikto provokavimo. Išanalizavus ankstesnes Lietuvos Aukščiausiojo Teismo bylas darosi akivaizdu, kad konflikto provokavimo iniciatoriaus nustatymas ilgalaikiuose konfliktuose yra itin sudėtingas ir paprastai, kalbant apie konflikto iniciatyvą, yra aktyvios abi pusės. Sunku vienareikšmiškai sutikti su teismo interpretacija, kad teisėtas į konfliktą linkusio žmogaus filmavimas⁷³ arba tėvo bandymas sugirdyti vaikui gydytojos paskirtus vaistus⁷⁴ yra išskirtinis konflikto provokavimas, pateisinantis smurtą, kaip nustatyta minėtose 2017 metų bylose. Sunku būtų pagrįsti, kuo reikalavimas pagal

65 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-152-689/2021.

66 *Ibid.*

67 Artima aplinka – aplinka, kurią sudaro asmenys, siejami arba praeityje sieti santuokiniais, partnerystės, svainystės, giminystės ar kitais artimais ryšiais, taip pat asmenys, kartu gyvenantys ir tvarkantys bendrą ūkį. (Lietuvos Respublikos apsaugos nuo smurto artimoje aplinkoje įstatymo 2 straipsnis, *Valstybės žinios*, 2011-06-14, Nr. 72-3475 (suvestinė redakcija nuo 2025-12-31)).

68 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-231-976/2017, Nr. 2K-231-489/2020 ir Nr. 2K-54-976/2023.

69 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-128-489/2020.

70 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-83-1073/2025.

71 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-93-788/2017.

72 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-152-689/2021.

73 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-93-788/2017.

74 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-231-976/2017.

asmens suvokimą tinkamai atsiskaityti verslo santykiuose yra labiau provokuojantis nei anksčiau minėti elgesio variantai. Juk nukentėjusiosios atsisakymas tinkamai atsiskaityti lygiai taip pat gali būti pripažįstamas vienodai provokuojančiu elgesiu.

Kitas šioje byloje Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išsakytas argumentas jau tiesiogiai leidžia pagrįsti faktą, kad vienas iš pagrindų taikyti ar netaikyti mažareikšmiškumo normą buvo kaltininko ir nukentėjusiojo lyčių skirtumai. Atmesdama anksčiau minėtų 2017 metų nutarčių taikymą kaip precedentą, teisėjų kolegija tiesiogiai nurodė esminį šių bylų skirtumą: tose bylose „abiem atvejais nukentėjusieji buvo fiziškai stipresni už kaltininkus“⁷⁵. Teigti, jog neįgalus asmuo, kuriam dėl onkologinės ligos nustatytas tik 25 procentų darbingumo lygis, yra fiziškai pranašesnis už nukentėjusiąją, galima tik remiantis faktu, kad jis yra vyras ir kad jis smurtauja prieš moterį. Beje, analogiškų užuominų į lyties pranašumą galima rasti ir ankstesniuose sprendimuose: pvz., teismas, sprendamas apie mažareikšmiškumą, nurodė, kad nukentėjęs „G. L. yra fiziškai stiprus asmuo, „Aro“ pareigūnas, konflikto metu jis susistumdė su daug už jį vyresne moterimi“⁷⁶, „V. Z., būdamas pakankamai fiziškai stiprus asmuo, būdamas blaivus, įvykio metu konfliktavo su fiziškai silpnesne, emocijų nesuvaldžiusia, neadekvačiai į situaciją sureagavusia neblaivia moterimi“⁷⁷.

Negana to, palyginus smurto intensyvumą taip pat išryškėja skirtinga tokio smurto tolerancija lyties pagrindu. Moterys, smurtavusios prieš vyrus, buvo atleistos nuo baudžiamosios atsakomybės net ir tais atvejais, kai pavartojo gerokai intensyvesnį smurtą nei vyrai. Pavyzdžiui, moterų smurtas prieš vyrus buvo laikomas nepavojingu, nors moterys atliko gana intensyvius ir laike išsitęsčius smurtinius veiksmus: „kelis kartus trenkė savo <...> delnu į galvos kairę pusę, keletą kartų kumščiu į kairį petį <...>, vėliau daužė ir draskė dešinę ranką trintuvu“⁷⁸, „nagais apdraskė nukentėjusiajam G. L. veidą ir kaklą, įkando į kairę ranką“⁷⁹, „ne mažiau negu du kartus tyčia įkando savo sutuoktiniui V. Z. į nugaros sritį, rankomis tyčia jį stumdė ir apdraskė nagais“⁸⁰, „vieną kartą koja spyrė gulinčiam sutuoktiniui P. K. S. į pilvą ir keturis kartus spyrė į kairės pusės krūtinės šoną <...> ne mažiau kaip dešimt kartų kumščiu sudavė į dešinę ranką ir ne mažiau kaip du kartus nagais sugriebė už P. K. S. dešinės rankos, po to, užsimojusi kelnėmis, jose esančio diržo metaline sagtimi sudavė P. K. S. per dešinę ranką ir jėga sugriebė už P. K. S. šlaunies“⁸¹, be to, vyras buvo

75 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-152-689/2021.

76 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-93-788/2017.

77 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-231-489/2020.

78 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-231-976/2017.

79 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-93-788/2017.

80 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-231-489/2020.

81 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-54-976/2023.

atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės tik dėl vieno smūgio pėda į moters šlaunį⁸², o vyrai, iš kurių vienas tyčia stumdamas padarė kraujosruvą rankoje, 1 cm odos įbrėžimą ir sukėlė skausmą suimdamas už kaklo⁸³, arba kitas, kuris delnu vieną kartą sudavė moteriai per veidą⁸⁴, buvo nuteisti. 2023 m. byloje⁸⁵ moters vartotas smurtas buvo ganėtinai intensyvus, vartojamas kelias dienas (nuteista už dvi atskiras nusikalstamas veikas, kurias skyrė beveik mėnesio laiko tarpas). Sunku įsivaizduoti bylą, kurioje teismas ryžtųsi konstatuoti, jog vyras, kuris spardė gulinčią moterį, daužė ją kumščiu ir diržo sagtimi, būtų atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės nesant pakankamo veikos pavojingumo.

Be to, atsižvelgimas į kaltininko ir nukentėjusiojo lyčių skirtumą prieštarauja ir paties Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išsakytam teiginiui, jog subjekto (kaltininko asmenybės) požymiai negali lemti veikos pripažinimo mažareikšme⁸⁶. Net ir pripažinimas, kad nukentėjusysis turi tam tikrą fizinį jėgos pranašumą prieš kaltininką (tiek lyties, tiek kitais aspektais), nesudaro jokio pagrindo atlaidžiau vertinti silpnescio kaltininko veiksmus. Sunku būtų pagrįsti, kodėl smurtas prieš ginkluotą, kovos įgūdžių turintį ar sportuojantį asmenį arba vieno žmogaus smurtas prieš grupę asmenų yra mažiau pavojingas. Faktas, jog fiziškai stipresniam nukentėjusiajam yra lengviau apsiginti, nepadaro smurto prieš jį nebepavojingo. Galima būtų suvokti ir pateisinti atvirkštinę situaciją ir labiau išplėsti pateisinamo smurto ribas būtiniosios ginties situacijoje, kai fiziškai silpnescis besiginantis asmuo pavartoja stipresnį smurtą prieš fiziškai stipresnį užpuoliką, nes jo galimybės adekvačiai gintis nuo stipresnio užpuoliko yra gerokai mažesnės. Tokio pobūdžio bylose, kur paprastai vyras turi fizinį pranašumą prieš moterį, jėgų skirtumas gali turėti lemiamą reikšmę vertinant gynybos teisėtumą. Vis dėlto visose prieš tai aptartose bylose būtiniosios ginties situacijos nebuvo. Taigi baudžiamosios atsakomybės taikymo pagrindas yra padaryta pavojinga veika, o atsakomybė už smurtinius veiksmus negali priklausyti nuo kaltininko ar nukentėjusiojo asmeninių savybių ir jėgų tarpusavio santykio, ypač jei tas santykis atsiranda lyties pagrindu.

Apibendrinus išanalizuotas bylas galima daryti išvadą, kad Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika, pagal kurią ne itin intensyvus smurtas, atsiradęs tarp konfliktuojančių pusių, gali būti pripažįstamas mažareikšmiu, taikoma nevienodai ir priklauso nuo kaltininko ir nukentėjusiojo lyties santykio. Moterų vartojamas smurtas prieš vyrus yra labiau toleruojamas Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nei atvirkščiai, o tai pažeidžia lyčių lygiateisiškumo principą. Mažareikšmiškumo normos taikymas turėtų priklausyti išimtinai nuo pavartoto smurto pavojingumo, o ne nuo lyties ar nuo potencialaus konfliktuojančių pusių jėgų skirtumo.

82 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-128-489/2020.

83 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus išplėstinės septynių teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-7-83-1073/2025.

84 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-152-689/2021.

85 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-54-976/2023.

86 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-152-689/2021.

1.3. Mažareikšmiškumo taikymas smurtinėms nusikalstamoms veikoms, susijusioms su vaikų auklėjimu

Nemažai problemų teismų praktikoje sukelia ir situacijos, kai nežymus smurtas yra pavartojamas prieš vaikus auklėjimo tikslais. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas byloje yra nurodęs, kad „vykdant baudžiamąjį procesą prieš tėvus ar kitus teisėtus vaiko atstovus dėl fizinį bausmių taikymo ar kitokio netinkamo elgesio su vaiku, atsižvelgiant į vaiko interesus, gali būti svarstomi ir atleidimo nuo baudžiamosios atsakomybės normų (BK 36–40 straipsniai) taikymo klausimai. Tai ypač aktualu vykdant baudžiamąjį procesą dėl tėvų veiksmų, nesukėlusių vaikui rimtų neigiamų padarinių, esant vaiko ir tėvų glaudžiam ryšiui, kai baudžiamosios atsakomybės taikymas gali skaudžiai paveikti ir pačių vaikų, liekančių gyventi su tėvais, interesus ir teises.“⁸⁷ Ši problema jau nagrinėta ir teisės moksle⁸⁸.

Situacija, kai auklėjimo tikslais prieš vaikus yra pavartojamas nežymus smurtas, teismų praktikoje vertinama keliais būdais. Visų pirma tėvai tokiais atvejais gali būti išteisinti, nenustačius BK 140 straipsnyje numatytos veikos sudėties, t. y. būtent nenustačius, kad smurtiniai veiksmai sukėlė vaikui fizinį skausmą. E. K. buvo teisiama už tai, kad „savo mažamečiam sūnui J. K. <...> neva auklėjimo tikslais dėl sūnaus nepaklusnumo tyčia ne mažiau kaip du kartus delnu sudavė per sėdmenis, po to ne mažiau kaip vieną kartą delnu sudavė vaikui per plaštakas, po to vėl delnu sudavė ne mažiau kaip du kartus per sėdmenis ir, paėjusi pėsčiųjų taku, vėl delnu sudavė ne mažiau kaip tris kartus vaikui per sėdmenis, tokiais savo neteisėtais smurtiniais veiksmais sukėlė mažamečiam J. K. fizinį skausmą“⁸⁹. Teismas konstatavo, kad „neįrodytas BK 140 straipsnio 3 dalies būtinas požymis – fizinio skausmo vaikui sukėlimas, <...> smūgiai vaikui per sėdmenis buvo suduoti per viršutinius drabužius (per sauskelnes ir storą kombinezoną); tiek į vaiko sėdmenis, tiek per rankas jie suduoti delnu; smūgiai suduoti nesiekiant fizinio skausmo, o turint tikslą vaiką sudrausminti, paauklėti, kad klausytų motinos liepimo nebėgti į pavojingą vietą; smūgiai lydimi motinos pabarimo ir draudimo nuo jos bėgti, kas irgi galėjo sukelti vaiko verkumą; po smūgių sudavimo liudytojai M. A. filmuojant K. šeimą vaikas neverkė, ramiai ėjo vedamas motinos“⁹⁰.

Kitose bylose tėvai atleidžiami nuo baudžiamosios atsakomybės dėl veikos mažareikšmiškumo. Pavyzdžiui, apeliacinės instancijos teismo nuosprendžiu R. G. pagal BK 140 straipsnio 3 dalį atleista nuo baudžiamosios atsakomybės dėl veikos mažareikšmiškumo už tai, kad per konfliktą, piktnaudžiaudama savo, kaip motinos, teisėmis ir pareigomis, mažametei dukteriai V. G. nežymiai sutrikdė sveikatą, tai pasireiškė kitomis reakcijomis į

87 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-227-788/2017.

88 Kristina Grinevičiūtė, „Fizinės bausmės vaikams: baudžiamasis teisinis vertinimas“, *Jurisprudencija* 3, 2 (2011): 721–736; Grinevičiūtė, *supra note*, 4: 599–614.

89 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-116-489/2020.

90 *Ibid.*

stiprų stresą⁹¹. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas palaikė šį sprendimą, nes „teismas atsižvelgė ir į nukentėjusiosios tėvų tarpusavio konfliktus dėl buvusių skyrybų bei tai, kad nors po šio konflikto V. G. pabėgo iš namų ir kurį laiką gyveno tėvo šeimoje, tačiau vėliau grįžo gyventi pas motiną ir gyvena kartu su ja, jų ryšys, nepaisant buvusios konfliktinės situacijos, yra glaudus. Nustatytos aplinkybės apeliacinės instancijos teismui suteikė pagrindą padaryti išvadą, jog baudžiamosios atsakomybės taikymas R. G. konkrečiu nagrinėjamu atveju gali skaudžiai paveikti V. G. teises ir teisėtus interesus.“⁹² Visgi jokių baudžiamojo poveikio priemonių teismas netaikė.

Trečias šios problemos sprendimo būdas randamas bylose, kuriose tėvai yra atleidžiami nuo baudžiamosios atsakomybės dėl veikos mažareikšmiškumo, paskiriant jiems baudžiamojo poveikio priemonę – dalyvavimą smurtinį elgesį keičiančiose programose. V. G. buvo teisiamas pagal BK 140 straipsnio 3 dalį už tai, kad „svetainėje, mažametės dukters L. G. <...> akivaizdoje, jo nurodymu mažametės dukterims M. G. <...> ir V. G. <...>, klūpant ant kelių kambario kampuose, tyčia ranka po vieną kartą sudavė M. G. į nugarą ir sėdmenis, o V. G. atsisėdus, tyčia rankomis sugriebė jai už pažastų ir ją pakėlė“⁹³. Nors teisėjų kolegija konstatavo, kad smurtas prieš vaikus buvo vartojamas ir tai buvo daroma tyčia, tad išteisinimas tokioje byloje yra negalimas, ji sutiko, kad „V. G. veiksmais mažametės buvo sukeltas fizinis skausmas, tačiau jis buvo labiau momentinis ir truko neilgai“⁹⁴, tad „V. G. veiksmais sukeltų padarinių (fizinio skausmo) rūšinis pavojingumas buvo mažesnis nei įprastai BK 140 straipsnio 3 dalyje nurodytais veiksmais sukeliamų padarinių pavojingumas, o padaryta žala nebuvo tokia didelė, kad V. G. negalėtų būti taikomas BK 37 straipsnis“⁹⁵. Kartu teisėjų kolegija įvertino faktą, kad „V. G. konflikto su mažametėmis dukterimis metu nesugebėjo išvengti fizinių bausmių ir smurto“⁹⁶, todėl „[t]eisėjų kolegijos vertinimu, šiuo atveju yra tikslinga skirti V. G. BK 72³ straipsnyje nustatytą baudžiamojo poveikio priemonę – dalyvavimą smurtinį elgesį keičiančiose programose. Ši baudžiamojo poveikio priemonė sudarys prielaidas V. G. suvokti savo netinkamą elgesį bei jo padarinius ir ateityje tokio elgesio atsisakyti.“⁹⁷

Šiuolaikinėje visuomenėje visuotinai pripažįstama, kad bet koks smurtas prieš vaikus yra nepriimtinas ir neturi būti toleruojamas, net jei vartojamas auklėjimo tikslais ir nėra itin intensyvus. Vis dėlto smurto netoleravimas ir baudžiamosios atsakomybės taikymas yra ne tapati sąvoka. Ne veltui Lietuvos Aukščiausiasis Teismas savo nutartyse nuolat kartoją, kad vertinant tėvų patraukimą baudžiamajon atsakomybėn būtina atsižvelgti ir į

91 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-238-719/2023.

92 *Ibid.*

93 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-128-895/2019.

94 *Ibid.*

95 *Ibid.*

96 *Ibid.*

97 *Ibid.*

vaikų bei tėvų glaudų ryšį, vaiko interesus⁹⁸. Baudžiamosios atsakomybės taikymas tokiais atvejais tikrai yra galimas, o kartais net ir būtinas, pavyzdžiui, sistemingo, stipraus, žeminančio smurto atvejais⁹⁹. Vis dėlto tais atvejais, kai vaikų ir tėvų ryšys yra glaudus, smurtas vartojamas auklėjimo tikslais, dėl tėvystės įgūdžių trūkumo ir nėra intensyvus, visiškai pritartina teismų praktikai, pagal kurią vengiama baudžiamosios atsakomybės taikymo. Panašios pozicijos šalininkų galima rasti ir Lietuvos moksle. Pavyzdžiui, K. Grinevičiūtė pritaria mažareikšmiškumo taikymui vaikų auklėjimo bylose išimtiniais atvejais, tačiau, jos teigimu, „asmuo, naudojantis jėgą, turi suvokti, kad ji yra auklėjimo ir pataisymo tikslas; motyvas negali būti pyktis ar susierzinimas; negali būti naudojami įrankiai ir priemonės; taikyta bausmė turi būti proporcinga nusizengimui ir vaiko amžiui“¹⁰⁰. Vis dėlto negalima pritarti praktikai, pagal kurią prieš vaikus smurtavę tėvai išteisinami nenustačius nusikaltimo sudėties ar tiesiog atleidžiami nuo baudžiamosios atsakomybės dėl mažareikšmiškumo. Tokiu atveju teisingiausias ir vaiko interesus labiausiai atitinkantis požiūris yra atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės dėl veikos mažareikšmiškumo, paskiriant baudžiamojo poveikio priemonę – dalyvavimą smurtinį elgesį keičiančiose programose, kaip buvo padaryta jau analizuotoje nutartyje¹⁰¹. Tai siųstų aiškų signalą visuomenei, kad smurtiniai veiksmai prieš vaikus netoleruojami, netraukiant tėvų baudžiamojon atsakomybėn, neužtraukiant jiems teistumo ir maksimaliai stengiantis apsaugoti vaiko interesus, sumažinant smurto prieš vaikus pasikartojimo riziką.

Išvados:

1. Nauja BK 37 straipsnio redakcija, pagal kurią draudžiama mažareikšmiškumą taikyti sunkių ir labai sunkių nusikaltimų atvejais, nepagrįstai riboja teismų laisvę įstatymą taikyti ne formaliai, o atsižvelgiant į realų veikos pavojingumą.
2. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktika, pagal kurią ne itin intensyvus smurtas, atsiradęs tarp konfliktuojančių pusių, gali būti pripažįstamas mažareikšmiu, taikoma nevienodai ir priklauso nuo kaltininko ir nukentėjusiojo lyties santykio. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas moterų smurtą prieš vyrus toleruoja labiau nei vyrų smurtą prieš moteris, o tai pažeidžia lyčių lygiatėsiškumo principą.
3. Mažareikšmiškumo normos taikymas turi priklausyti tik nuo pavartoto smurto pavojingumo, o ne nuo lyties ar nuo potencialaus konfliktuojančių pusių jėgų skirtumo.

98 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-227-788/2017.

99 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-32-489/2024.

100 Grinevičiūtė, *supra note*, 4: 608.

101 Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-128-895/2019.

4. Pritartina teismų praktikai, pagal kurią atvejais, kai vaikų ir tėvų ryšys yra glaudus, smurtas vartojamas auklėjimo tikslais, dėl tėvystės įgūdžių trūkumo ir nėra intensyvus, būtų taikomas atleidimas nuo baudžiamosios atsakomybės dėl veikos mažareikšmiškumo, privalomai paskiriant baudžiamojo poveikio priemonę – dalyvavimą smurtinį elgesį keičiančiose programose.

ISSUES RELATED TO THE REGULATION AND APPLICATION OF RELEASE FROM CRIMINAL LIABILITY DUE TO THE INSIGNIFICANCE OF THE CRIMINAL ACT

Tomas Girdenis

Mykolas Romeris University, Lithuania

Summary. *This article examines the issue of release from criminal liability due to the insignificance of a criminal offense. Following changes to the Criminal Code, the insignificance norm can no longer be applied to serious and very serious crimes, which unjustifiably restricts the courts' freedom to assess the danger of a particular criminal act. The article also analyzes the practice of the Supreme Court of Lithuania in applying the insignificance norm in violent criminal offenses. An analysis of court practice has revealed that courts are more inclined to tolerate violence by women against men than vice versa, and in such cases to apply release from criminal liability, recognizing that the violence used by women does not reach the level of danger necessary to incur criminal liability. This assessment by the courts clearly contradicts the principle of gender equality. At the same time, court practice in assessing violence used by parents against their children for educational purposes was also examined. In judicial practice, there are three ways to formally avoid criminal liability in order to protect the interests of the child. And only one of these ways, in the author's opinion, is most consistent with the purpose of criminal law and the interests of children who have been abused.*

Keywords: *release from criminal liability, insignificance of criminal acts, danger of violence, parenting, principle of gender equality.*

Tomas Girdenis, Mykolas Romeris universiteto Teisės mokyklos Baudžiamosios teisės ir proceso instituto docentas, socialinių mokslų (teisės) daktaras. Mokslinių tyrimų kryptys: baudžiamoji teisė, nusikalstamų veikų daugietais; bausmių skyrimas.

Tomas Girdenis, Associate Professor at the Institute of Criminal Law and Procedure at the Law School at Mykolas Romeris University, Doctor of Social Sciences (Law). Research interests: criminal law, multiple offenses, sentencing.